

Tabergs-å-leden

Välkommen till Tabergs-å-leden!

Tabergs-å-leden är en tätortsnära vandringsled som bjuder på upplevelser av både natur och kultur. Njut av lummig grönska och porlande vatten, slingrande stigar och rester av industrins vagga. Leden är grönmarkerad på stolpar och träd, den sträcker sig mellan Måsarps station och Jordbron vid Munksjön. Fallhöjden från Vederydssjön till Munksjön är cirka 143 meter. Vid Gruvgården vid Tabergs fot finns en stor rastplats med möjligheter att grilla. Härifrån kan du också gå upp till Tabergs topp, naturreservatet, och njuta av den vackra utsikten.

Sevärt utmed leden

- 1 Utsiktsplats** vid Måsarpasjön samt informationstavla om Tabergs-å-leden.
- 2 Måsarps ödekyrkogård**, platsen för Måsarps gamla kyrka. Här finns den stadiga stenmuren fortfarande kvar, även om nya kyrkan var klar år 1853. Rastplats söder om muren.
- 3 Måsarpasjöns norra del** med rastplats vid sjön. På platsen var det förr ett vadställe, sedermera bro, och går man över bron kan man se en gammal hålväg.
- 4 Huluhammarsdammen** uppfördes på 1620-talet av natursten. Dammen är i dag självreglerande men har viss kraftöverförande funktion till Huluhammars kraftstation genom att vatten leds genom en gjuten inloppskanal och trätub än i dag.
- 5 Tabergs Kvarndamm** är i dag självreglerande men här finns gamla byggnader och murade väggar mellan vatten och brusande fors
- 6 Oscarsstenen**, förgylld minnesinskriftion på bergvägg av Oscar II då han och drottning Sofia besökte Taberg, järnvägsbanan Jönköping-Vaggeryd 27 augusti 1895. Kan vara svår att se då den är ett stycke ifrån leden.
- 7 Tabergs gruvgård**, fladdermuseum, start för gruvguidning, grillplats och väderskydd. Här vid bergets fot finns också en informationstavla om Taberg och gruvdriften samt startpunkter för vandringsleder upp till naturreservatet och Tabergs topp. Den långa låglandsleden Södra Vätterleden har också en utlöpare till/från Taberg.
- 8 Tabergs topp** har under sommarhalvåret restaurang- och caféverksamhet, äventyrsgolf och toaletter. Den fina utsikten finns året om.
- 9 Bergtemplet** är en naturlig sänka formad som en amfiteater i berget. Här hölls missions-möten på somrarna från år 1925 och flera decennier framåt. Uppemot 12 000 personer samlades på berget och på Masugnsplan utmed Tabergsån.
- 10 Sandseryds masugnsdamm** anlades i början på 1600-talet som var i drift till 1877. I slutet på 1800-talet anlades på platsen Tabergs före detta Maskinfabrik.
- 11 Masugnsdammen** byggdes på 1830-talet för att driva Tabergs masugn "Herrugnen". Här anlades sedermera Tabergs Yllefabrik 1905. Inget av detta finns kvar i dag.
- 12 Krutkällare** till förvaring av sprängämnen som tillhörde Tabergs bruk.
- 13 Tabergs Bergslags Hembygdsförening** som bildades 1928 äger och förvaltar Tabergs hembygdsgård. Bergsmansgården, Åsastugan, Benstampen och Båthuset är några av de gamla byggnader som finns i parken. Man kan även se spår av inlandsisen som när den smälte bildade gropar som kallas dödisgropar.
- 14 Jönssonadammen** fick sitt namn av plåtslagaren Jönsson som bodde precis intill dammen. Fallhöjden på dammen var 1,45 meter men den skadades och revs redan 1898.
- 15 Resterna av Matteskanalen** syns väl även om den idag inte leder något vatten. Den byggdes samtidigt som Jönssonadammen för att förse Mattesdammen med vatten som sedan fördelade vattenkraft till en trämassefabrik. Matteskanalen var omkring 580 meter lång.

Sevärt utmed leden

- 16 Magnussonsdammen** byggdes som hålldamm för reglering av Tabergsåns vattenflöde till Norrahammars bruks kraftstationer. Fungerar i dag som hålldamm vid högvatten även om dammfästet är utrivet.
- 17 Masmästardammen** anlades 1929-1933 och ligger 176 meter över havet har en fallhöjd på 3,1 meter och dammkrönet är åtta meter brett.
- 18 Tabergs Norre Hammare** anlades på 1590-talet för att driva Stångjärnshammare och manufakturhammare. 1696 uppges den ha brunnit tre gånger, men återuppbyggts. Det var den enda kvarvarande stångjärnshammaren i Tabergs Bergslag och produktionen var nödvändig för tillverkning av hyttelagens redskap och verktyg som användes för brytning i berget. Anläggningen drevs som manufaktursmedja och plogtillverkning fram till 1910 och revs 1912.
- 19 Av Norrahammars folkpark** finns i dag bara en trappa kvar. Folkparken lockade till dans, teater, politiska möten med mera från 1906-1968.
- 20 Norrahammars Industri- och bygdemuseum** är väl värt ett besök. Här finns fina utställningar som visar hur man bröt malm från Taberg och hur masugnarna fungerade. En mängd av produkter som är tillverkade på Norrahammars bruk finns också att beskåda.
- 21 Norrahammars bruk** "Norre Hammare i Barnarps socken och Tweta Härad, Jönköping län" är ursprunget till Norrahammars Bruk. Det moderna bruket grundades 1877 av Wilhelm Spånberg och dennes broder Emil Spånberg. De första produkterna som lämnade "bruket" var smidda. Det var plogar, kannor, kaffebrännare och andra hushållsprodukter. Den första gjutningen gjordes några år senare och snart hade man en imponerande produktflora. Bruket lades ner i början av 1990-talet.
- 22 Fallet i Massadammen** kallades för Brusahål. Namnet hade sitt ursprung i bruset och dånet från Tabergsåns i den här trånga delen av ådalen. I dag är dammfästet utrivet och här finns grillplats, brygga och fontän.
- 23 Hökhultsdammen** anlades på 1890-talet (troligen 1894), för den första kraftstationen som uppfördes i Tabergsåns. Fördämningmuren byggdes av natursten och benämndes Nordhammarfallet och var åns högst utbyggda fall. Dammen revs ut år 2005 för fiskevårdsåtgärder. Rester av dammfästen återstår på ömse sidor av ån.
- 24 Tydliga lämningar efter Åsa kvarn** som byggdes 1865 och revs 1959.
- 25 Hulans kvarn** var en tvåvåningsbyggnad i trä med källgrund i sten. Kvarnen inrymde tre parstenar som drevs med fyra underfalls vattenhjul. Dammen brast 1877, skadorna reparerades dock och kvarnrörelsen fortsatte till 1890-talet då kvarnen och vattenrätten förvärvades av Norrahammars Bruk. Platsen där kvarnen låg kom omkring sekelskiftet att få namnet Hulufors.
- 26 Hovslätts Kvarndamm** är det nordligaste fallet i Tabergsåns. Här har troligen en stångjärnshammare, "Hofslets hammare", varit förlagd under 1600-talet. 1630 omnämns en hammar-smedja med vattenhammare och städ som brukades under Jönköpings slott.
- 27 Hovslätts Hembygdsgård** är belägen mitt i Hovslätts samhälle vid Dammgatan. Platsen har anor från 1600-talet då där fanns en hammar-smedja. Enligt uppgifter ska "Hofslets kvarn" varit med på en karta 1664. I en tillbyggnad installerades ett elkraftverk omkring 1910, Ängsfors elkraftstation. 1968 bildades Hofslätts Hembygdsförening som också tog sig an gården. En del gamla byggnader har rivits och nya har kommit till. På hembygdsgården finns det samlingar av redskap och maskiner från jordbruk och industri samt hem och hushåll. Från hembygdsgården kan man gå Hassafallsleden.
- 28 Broplats och fiskeplats för Tokarps gård.** Början av 1900-talet. Överfart, gammal färdväg mellan Tokarp och Ljungarums kyrka.
- 29 Vid Tabergsåns** kan man se en del fallna träd. Det kan vara självdöda träd men ett och annat kan vara fällt av en bäver.
- 30 Längs Tabergsåns** finns fågel som drar sig till både strömmande och stilla vatten. Kanske kan man se en forsärla eller en strömstare.
- 31 Jordbron** är en gammal broplats. Här över ån har den gamla medeltida landsvägen söderut passerat från Jönköping. Förmodligen har vägen rötter i förhistorisk tid med "uråldrigt" vadställe och broövergång.